

is niet beperkt tot persoonlijke identiteitsontwikkeling, maar ook gericht op vorming van inclusief, actief en kritisch burgerschap waarbij agency van jongeren centraal staat.¹⁰⁶

Als je kinderen van jongs af aan weet mee te geven dat ze ertoe doen, dat ze erbij horen, dat de samenleving ook op hén zit te wachten, dan wakker je de motivatie aan om zich te willen inspannen, te werken aan doelen, te willen leren en zich te willen ontwikkelen.

(De Winter, 2024)¹⁰⁷

Voor de sociale professional vertaalt dit medemenselijk opvoeden zich in de bereidheid om steeds weer opnieuw te beginnen in het handelen met jongeren en andere opvoeders.

Hoe kan dit medemenselijk opvoeden zich concreet in de praktijk vertalen? Hoe blijft het niet bij holle woorden? En is dit wel bij elke doelgroep realistisch? Is datgene wat we menselijkheid noemen ook datgene waarop kinderen en jongeren zitten te wachten?

Wij gingen luisteren bij vzw Erat, die met moeilijk bereikbare jongvolwassenen aan de slag gaat.¹⁰⁸ Medewerkers vertelden hoe Erat een afgestemde pedagogische basis voor jongvolwassenen wil bieden. De jongvolwassenen deelden welke drempels ze ervaren in hun groei naar volwassenheid, maar vooral wat hen sterkt.

OVER ZICH GEZIEN VOELEN

“Eva, kom gewoon eens af, dan bespreken we dat meteen samen met ons gasten”, antwoordt Tim, SRW-collega, bezieler en coördinator van vzw Erat Leuven, op de vraag om mee te werken aan de publicatie. Meteen is de toon gezet. Er wordt een datum gezocht waarop ik, als een van de auteurs, bij Erat kan langskomen. Erat-jongeren worden geïnformeerd over mijn komst en vrijblijvend uitgenodigd om deel te nemen aan het gesprek.

“Je kan niet bij ons binnenkomen en niet begroet worden”

Wanneer ik op een zonnige maandagnamiddag mijn fiets op het Benedenplein van het station van Leuven stal en vzw Erat binnenloop, krijg ik meteen de vraag of ik

koffie wil. Alpha, een van de jongvolwassenen in de werking, doet net het laatste restje afwas en zet verse koffie in de keuken. Een keuken die de jongeren van de werking net zelf in elkaar hebben gezet dankzij de opbrengst van de Warmste Week. Het idee is dat we nu ook samen kunnen (leren) koken en eten, klinkt het.

In afwachting krijg ik alvast een rondleiding. Er staan computers om de theorie van de rijkschool in te oefenen of om vacatures op te zoeken, er is een hoek met werkmateriaal voor kleine en grote herstellingen, er is een fitnessstoestel, een zithoek voor een gesprek of rustmoment, een ruimte die geschikt is voor yoga of gevechtssport en een stockageruimte met meubels en huisraad om jongeren die alleen gaan wonen op weg te helpen. Maar er zijn nog dromen zoals onder meer een fietsatelier in een ruimte achteraan die nog in de steigers staat, of een upgrade van de zitruimte waar een gesprek letterlijk comfortabel ruimte kan krijgen.

“Misschien lopen er nog wel gasten binnen”, zegt Tim, vooraleer we samen aan een lange tafel schuiven. Ondertussen komt Siraj toe, die me toevertrouwt dat Tim het opgegeven heeft hem te vragen of hij koffie wil, en mee aan tafel schuift. En terwijl ik Alpha en Siraj uitleg waarom ik bij hen langskom, druppelen gaandeweg steeds meer jongeren ‘toevallig’ binnen. Steevast wordt iedereen aan tafel, ook ik, individueel en hartelijk begroet en wordt een stoel bijgeschoven. Een van de jongvolwassenen haalt uit zijn rugzak een doos koekjes en deelt uit.

Al gauw mag ik deelnemen aan een oprecht gesprek met vijf jongvolwassenen die vzw Erat in hun hart dragen en bereid zijn om me mee te nemen in hun (Erat-)verhaal.

“We zijn meer dan het probleem waarmee we komen”

“Bij Erat kan je met alle vragen en zorgen terecht”, aldus de jongeren. En die vragen en zorgen zijn talrijk. Zonder of met beperkte steun van je netwerk is het zoeken en vinden van een woning, een opleiding of een job bijzonder moeilijk. Vaak hangt het ene met het andere samen. Het gaat om ogenschijnlijk vanzelfsprekende zaken zoals het beschikken over een fiets om op je werk te geraken, het begrijpen van taal in documenten die je moet invullen of kennis van de sociale kaart om te weten waarvoor je waar terecht kan en financiële middelen om die huurwaarborg te kunnen ophoesten. Een werkgever vraagt een vaste verblijfplaats, en de verhuurder vraagt om een bewijs van een vast inkomen. Er volgt al snel een pak administratie en bureaucratie. Voor het ene

document kan je terecht op de ene dienst, maar voor het andere document moet je naar een andere dienst, wat enkel na afspraak, liefst digitaal, en ten vroegste volgende week kan.

De jongeren prijzen Erat voor hun deur die altijd openstaat voor alle vragen.

Ik heb al veel kameraden met allerlei vragen naar hier gestuurd. Ze waren nadien allemaal geholpen. Ofwel bij Erat zelf ofwel zoeken ze mee naar wie helpen kan.

(Erat-jongere)

De meeste jongeren die bij vzw Erat langskomen, komen op aanraden van vrienden. Vzw Erat verwelkomt op hun activiteiten ook het ruimere netwerk van de jongvolwassenen. Zo vertelt een jongvolwassene in een later gesprek dat hij de begeleiders van Erat leerde kennen tijdens een voetbaltornooi in Leuven waarop de begeleiders meespeelden, waarna hij eens een kijkje bij de organisatie is gaan nemen. Eenmaal er zorgen en vragen opdoken in de periode nadien, was de stap naar de werking sneller gezet.

Iedereen aan tafel benadrukt het belang van gelijkwaardigheid. Het gaat erom zich als mens gezien te voelen, oprecht gehoord te worden en samen als gelijken te kunnen handelen.

“Wij zijn meer dan het probleem waarmee we komen”, geeft een jongvolwassene aan. In andere werkingen krijgen ze soms het gevoel niet op gelijke hoogte te staan, en vinden ze dat de mensen die er werken te gericht zijn op het oplossen van de problemen met het oog op controle. Ze worden eerder aangesproken als mens-met-een-probleem-dat-opgelost-moet-worden, en voelen zich er als mens-op-zich minder welkom. Sommige hulpverleners waarmee de jongeren eerder in contact kwamen, wilden vooral dat de jongeren de oplossing, die door de professionals naar voren geschoven werd, gewoon volgden. Jongeren voelden dan vaak weinig tot geen ruimte om deze oplossingen in vraag te stellen of er bedenkingen bij te formuleren, laat staan een voorstel af te slaan. De jongeren knikten veel tijdens de gesprekken, vooral omdat er veel te verliezen was (bijvoorbeeld hun recht op werkloosheidsvergoeding), maar de voorgestelde oplossingen legden ze vaak uiteindelijk naast zich neer. In vzw Erat voelen Erat-jongeren dat een open gesprek wel mogelijk is:

Wanneer we neen zeggen op een aanbod hier in Erat, wordt ons dat niet kwalijk genomen. Je mag iets uitproberen en beslissen dat het niet voor jou werkt zonder dat je daarop wordt afgerekend.

(Erat-jongere)

De jongvolwassenen bij vzw Erat hebben vaak al heel wat negatieve ervaringen met verschillende maatschappelijke instellingen achter de rug. Ook bij heel wat gespecialiseerde jeugdwerkingen vinden deze jongeren geen aansluiting. Deze opeenstapeling van negatieve ervaringen leidt tot een ongunstig maatschappelijk perspectief.¹⁰⁹ Het gezin van de jongeren kan deze negatieve ervaringen vaak niet compenseren, en heel wat jongvolwassenen hebben geen of een beperkte daginvulling waardoor ze elkaars gezelschap opzoeken. In deze vriendengroepen ontstaan alternatieve doelen om aanzien te verwerven en wordt het maatschappelijk gewaardeerde gedevalueerd. Zo wordt het goed doen op school of het behalen van een diploma minder belangrijk dan bijvoorbeeld veel durven, een stoer imago hebben en snel geld verdienen. Voor allochtone jongvolwassenen is het bovendien nog moeilijker om het proces van maatschappelijke kwetsbaarheid te ontlopen: door de culturele verschillen en de andere moedertaal is het voor hen nog moeilijker om tot een goed contact met maatschappelijke instellingen te komen. Erat fungeert dan als brug naar andere organisaties. “Erat hielp me een C-attest aan te vechten én ze gingen mee naar het eerste gesprek in de nieuwe school”, vertelt een jongere. Erat nodigt ook verschillende organisaties bij hun uit om hun aanbod zo laagdrempelig mogelijk te maken en samenwerking te stimuleren. Zo is er maandelijks een zitdag rond schulden en budget door het Centrum Algemeen Welzijn (CAW), is er een samenwerking met een zaalvoetbalclub en een advocatenkantoor, en biedt het Medisch Sociaal Opvangcentrum (MSOC) Vlaams Brabant, het Veerhuis Leuven, workshops over de gevolgen van langdurig druggebruik aan.¹¹⁰ Op die manier bouwt vzw Erat aan een brede pedagogische basis rondom de jongvolwassenen en hun gezin.

Het Erat-team verspreidt geen flyers, posters of brochures en is dat ook niet van plan. “Het idee is dat jongvolwassenen via ‘ons gasten’ gewoon eens binnenspringen en we in gesprek kunnen gaan”, aldus de medewerkers. En dat blijkt te werken.

EEN KRACHTIG MOMENT WAS VOOR MIJ DE ERVARING VAN EEN JONGERE, DIE AL HEEL ZIJN LEVEN VAN INSTELLING NAAR INSTELLING GING EN OP HET MOMENT DAT HIJ BIJ ONS AANKWAM, ALLEEN OP NEGATIEVE MANIEREN AANDACHT PROBEERDE TE KRIJGEN. HIJ VERTELDE STOERE PRAAT OF BRAK ZIJN KAMER OF DE LEEFGROEP AF. HIJ ZOCHT NAAR DE BEVESTIGING DAT IEDEREEN HEM TOCH ZOU LATEN VALLen. MAAR DOOR PERSOONLIJK EN MET HEEL HET TEAM NIET OP TE GEVEN EN TE BLIJVEN IN DIALOOG GAAN EN NABIJHEID OP TE ZOEKEN, HEBBEN WE OOK POSITIEVE ERVARINGEN MET HEM KUNNEN BELEVEN. NAARMATE DAT DEZE ZICH OPSTAPELDEN, MERKTEN WE EEN VERANDERING IN ZIJN GE-DRAG. HET LEEK ALSOF HIJ VOOR HET EERST GEWILD WAS EN DIT HEM ONGELOFELIJK VEEL DEUGD DEED.

KOBE, DE ZANDE

*Ik hoorde over Erat via een vriend. Eerst geloofde ik er niet veel van, maar toen ben ik een keer naar hier (Erat) gekomen en heb geluisterd naar wat ze doen. En ik dacht: ok, ik ga hen een kans geven. En van die kans heb ik nog geen spijt gehad.
(Erat-jongere)*

“We willen van betekenis zijn”

Alpha en de anderen spreken herhaaldelijk over het gevoel dat juist moet zitten, de oprechtheid in de ontmoeting om je echt welkom te voelen. Een afstandelijke aanmeldingsbalie waarbij een administratief medewerker eerst nog wat mails afwerkt vooraleer je te begroeten, een digitale aanmeldingsprocedure of het verplicht invullen van een vragenlijst voor de start van een gesprek, daarmee straalt je geen gastvrijheid uit. Tim legt uit: “Het gaat ons niet om allerlei grootse activiteiten of lokkertjes zoals een gratis maaltijd, maar om betekenisvolle ontmoetingen als mens: een gesprek, samen eten, een klusje opknappen of een oplossing voor een concreet probleem zoeken.” Tim benadrukt in een later gesprek dat vzw Erat ook geen aanbodgestuurde werking is. De activiteiten die plaatsvinden komen tot stand vanuit ontmoeting en samen met de jongeren. Vaak ontstaan zo bij toeval vanzelf allerlei initiatieven, niet voor maar mét de jongeren. En daarnaast blijven jongeren altijd welkom om hier samen te zijn, met of zonder koffie. Een van de jongvolwassenen vertelt dat hij vaak tijdens zijn werkpauze even binnenspringt, al is het gewoon om hallo te zeggen.

Ogen fonkelen wanneer de jongeren vertellen over het vrijwilligerswerk dat ze doen, zoals een pannenkoekenbak voor een organisatie bijzondere jeugdzorg. Op die manier zoeken ze naar hun plekje in en hun bijdrage aan de maatschappij. Jongeren zijn blij dat ze van betekenis kunnen zijn voor anderen, en zo ook vzw Erat op een positieve manier mee kunnen vormgeven. Ze voelen zich aangesproken als mens, niet als een mens-met-een-probleem.

Herinneringen worden opgehaald aan een tafel vol lekkers voor een Iftar-feest waarbij jongeren Marokkaans en Guinees hadden gekookt om samen met iedereen die wilde, in Erat aan tafel te schuiven.¹¹¹

Het is voor de jongvolwassenen in de gesprekken duidelijk belangrijk om iets terug te kunnen doen: de post halen, koffie zetten, de afwas doen, een voetbalmatch organiseren, een fiets herstellen, de vuilbakken buitenzetten. Iedereen is wel goed in iets, en zo kunnen we helpen, geven de jongeren aan. Fier vertellen ze over het schilderwerk en de zitbank die ze zelf in elkaar timmerden.

*Wij doen vijftig procent, Tim en co doen vijftig procent.
Niet zij alleen, niet wij alleen: we doen dit samen.
(Erat-jongere)*

Respect is de ondertoon van alles. De jongeren dragen de organisatie, de begeleiders en elkaar meer dan een warm hart toe. Er zijn weinig tot geen regels in Erat. Jongeren dragen zorg voor het materiaal. Er zijn weinig tot geen conflicten. De jongvolwassenen zien Erat als een betekenisvolle plek.

*Wat we hier doen, is groeien als mens.
Elke keer dat we komen, leren we iets of nemen we iets mee.
(Erat-jongere)*

“Participatie is een van de vijf pijlers van vzw Erat”, zegt Tim later.¹¹² Ze voorzien zoveel mogelijk inspraak voor de doelgroep op alle niveaus. Zo werden de jongeren betrokken bij het opstellen van een vacature voor een extra teamlid. Uit dat overleg bleek dat ze zich graag gerepresenteerd wilden zien in de begeleiders. Daar werd bij de volgende werving rekening mee gehouden. Tim heeft als coördinator van de werking geen aparte werkplek, maar is meteen aanspreekbaar wanneer iemand bij Erat binnenkomt, en er zijn weinig vaste

vergadermomenten waarop Erat niet bereikbaar is. Elke dag praten met 'de gasten' is volgens Tim essentieel om samen met hen de werking vorm te geven. Jongvolwassenen worden als actieve deelnemers gezien die praktische invulling aan het project geven. Elke jongvolwassene is en blijft eigenaar van zijn eigen leven, en heeft dus altijd het laatste woord over wanneer welke stappen worden gezet.

IK GELOOF ERIN DAT HET NIET HELPT OM TE ZEGGEN DAT ZE HET ENE PROBLEEM EERST EN DAN HET ANDERE OP DIE BEPAALDE MANIER MOETEN OPLOSSEN. IK WIL ZE HIER INSpraak IN GEVEN. UITERAARD GA IK WEL DE PROBLEMATIEK BENOEMEN, MAAR DE KEUZE AAN HUN OVERLATEN.

HANNE, CAMPUS DE KEMPEN

GO TO SCHOOL. JUST DO WHAT THE TEACHER SAYS. DO NOT TRY TO BE TOO SMART. JUST DO AS YOU'RE TOLD. THOSE REMARKS ARE VERY COMMON. SO BECAUSE OF THAT, WE TRY TO BREAK THAT BY TRYING TO REVERSE IT AT THE CENTERS.

DEBBIE, CAL SRIL LANKA

Een toekomstperspectief

Erat stopt niet bij de muren van de organisatie. De jongeren hebben duurzame vriendschappen gesloten en helpen elkaar ook buiten Erat: "Wij zullen elkaar nooit zomaar voorbij lopen."

Eens Erat, altijd Erat. Jongeren die het gevoel hebben gelanceerd te zijn, keren vaak terug om andere jongeren te helpen door bijvoorbeeld kledij of huisraad te doneren of vacatures door te sturen en tijd te maken voor een gesprek met andere jongeren. Ze hebben immers zelf het belang ervaren van iemand die in hen geloofde, en tijd nam om samen hun toekomst vorm te geven.

EN DAT WIL OOK ZEGGEN DAT JE NIET ZEGT: "DIE BELLEN NIET, DAN ZULLEN ZE MIJ OOK NIET NODIG HEBBEN." NEEN, STUUR DAN EENS EEN BERICHTJE OM TE VRAGEN: HOE IS HET? ALS IEMAND JARIG IS, STUUR EEN BERICHTJE: GELUKKIGE VERJAARDAG. HET ZIJN STOMME KLEINE DINGEN WAARAAN ZE MERKEN "AH, ZIJ ZIJN MET MIJ BEZIG".

TAMARA, CAMPUS 03

Geloven in een haalbare toekomst is een zeer belangrijke drijfveer voor een jongere om op een hulpverleningsaanbod in te gaan. Omwille van het ontbreken van een hoopvol perspectief op morgen, worden jongvolwassenen vaak verkeerdelijk als ongemotiveerd ervaren door hulpverleners. Jongvolwassenen leven in het hier-en-nu, maar dromen even goed van een volwaardig leven als 'echte' volwassenen.¹¹³

Op de vraag wat Tim zeker nog wil meegeven aan (toekomstige) professionals, is hij zeer duidelijk.

Als je iets ziet gebeuren wat niet klopt, een of andere vorm van sociale onrechtvaardigheid, engageer u dan, blijf niet zitten. Hoe meer mensen dit doen, hoe meer kans op verandering. Je hoeft daarom nog geen vzw op te richten, maar kaart de onrechtvaardigheid aan.¹¹⁴

Vzw Erat is meer dan een organisatie die aan hulpverlening doet. Het is een manier van samen leven. Jongeren omschrijven het met de woorden vriendschap, helen en samen. Ik denk dat ik het niet mooier omschrijven kan.

Een kleine twee uur later fiets ik in de zon naar huis, met een vol hoofd en een nog voller hart. Dankjewel Alpha, Siraj, Saïd, Rich, Briansman en Stani voor de warme verwelcoming en de oprechte gesprekken. Ik heb het zelf mogen ervaren in vzw Erat: groeien door ontmoetingen.

